

TRONDHEIM KOMMUNE

Miljøenheten

Sverresborg barnehager
v/enhetsleder Torstein Venæs

Trondheim eiendom

Vår saksbehandler
Thea Berg Lauvsnes

Vår ref.
17/12038/614 A10 &58
oppgis ved alle henv.

Deres ref.

Dato
31.05.2017

Sverresborg barnehager - rapport etter tilsyn miljørettet helsevern i barnehager og skoler - varsel om pålegg

Miljøenheten gjennomførte 12. mai 2017 tilsyn ved Sverresborg barnehager (Cecilienborg og Sverresli barnehager). Formålet med tilsynet var å vurdere om det var etablert et internkontrollsystem som ivaretar forskriftens bestemmelser. Det ble også gjennomført en befarings av lokalene og uteområdet for å vurdere om forskriftens krav til fysisk miljø er tilfredsstillt.

1. Sammendrag

Sverresborg barnehager har etablert et internkontrollsystem etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v., som delvis synes å tilfredsstillt forskriftens krav til internkontrollsystem. Samtidig mangler systemet enkelte rutiner og risikovurderinger, og en del av de eksisterende rutineene bør detaljeres. Befaringen avdekket avvik på sikkerhet i barnas innelekeområde og på renhold i høyden. I tillegg ble det avdekket at grovgarderoben på avdeling Theisendammen sannsynligvis har dårlig ventilasjon. Det ble videre observert støy fra ventilasjonsanlegg innendørs og utendørs som må kartlegges videre.

Det ble ved tilsynet avdekket fire avvik og gitt to merknader.

- Avvik 1:** Barnehagen har ikke dokumentert at bestemmelsene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler er systematisk ivaretatt.
- Avvik 2:** Barnehagen har ikke beskrevet i internkontrollsystemet hvordan avvik skal håndteres og dokumenteres.
- Avvik 3:** Det er ikke tilfredsstillende rengjøring i høyden.
- Avvik 4:** Sikkerheten på barnas innelekeområde er ikke tilstrekkelig ivaretatt.

Vi vurderer at de påpekte avvikene ved barnehagen ikke er i samsvar med regelverket.

Postadresse:
TRONDHEIM KOMMUNE
Miljøenheten
Postboks 2300 Sluppen
7004 TRONDHEIM

Besøksadresse:
Erling Skakkes gate 14

Telefon:
+47 72542550

Telefaks:
+47 72542551

Organisasjonsnummer:
NO 942 110 464

E-postadresse: miljøenheten.postmottak@trondheim.kommune.no
Internettadresse: www.trondheim.kommune.no

Frist for retting av avvik

Vi ber om skriftlig bekreftelse **innen 1. september 2017** på at avvikene er rettet.

Frist for fremlegging av dokumentasjon

Miljøenheten ber om dokumentasjon i form av lydmåling på at bygningenes tekniske installasjoner (ventilasjonsanlegg) gir tilfredsstillende lydnivå i barnas lekeområde innendørs i bygg A og utenfor bygg B.

Miljøenheten ber videre om dokumentasjon på at ventilasjonen i grovgarderoben på Theisendammen er tilfredsstillende. Det må tas en gjennomgang av ventilasjonen i denne grovgarderoben. Det må sikres tilfredsstillende luftskifte og at garderoben står i undertrykk i forhold til oppholdsarealet.

Dokumentasjon må sendes Miljøenheten **innen 1. september 2017**.

2. Beskrivelse av Sverresborg barnehager

Sverresborg barnehager er en kommunal enhet som består av to barnehager; Cecilienborg barnehage og Sverresli barnehage. Barnehagene er naboer med felles uteområde og disponerer tre bygg, hvor Sverresli holder til i bygg C og Cecilienborg i bygg A og B. Barnehagene har totalt fem grupper med 76 barn.

Reviderte områder og funn

Tilsynet hadde fokus på barnehagens internkontrollsystem som skal ivareta kravene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Deltakere ved tilsynet:

Thorstein Venæs, enhetsleder Sverresborg barnehager
Mai Britt Sæterbø, fagleder, Sverresborg barnehager
Per Idar Melkvik, prosjektleder vedlikehold Trondheim eiendom
Bente Løvlie Høier, sjefsingeniør Miljøenheten
Thea Berg Lauvsnes, rådgiver Miljøenheten

Dokumentasjon framlagt ifm. med tilsynet:

- Oversikt over rutiner for miljørettet helsevern, Sverresborg barnehager
- Diverse rutiner i Kvaliteket
- Diverse kvitteringslister observert på befaringen

3.1 Internkontrollsystem**Avvik 1: Barnehagen har ikke dokumentert at bestemmelsene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler er systematisk ivaretatt**

Barnehagens ledelse må gå systematisk gjennom forskriften og veilederen "[Miljø og helse i barnehagen](#)", og sikre at alle tema er ivaretatt ved barnehagen. Gjennomgangen skal dokumenteres skriftlig og sendes Miljøenheten.

Avviket er hjemlet i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 4 Ansvar. Internkontroll.

Observasjon

Sverresborg barnehager sitt internkontrollsystem har utgangspunkt i kommunens felles rutiner for skoler og barnehager i Kvaliteket, og er supplert med enkelte egne rutiner. Systemet finnes i hovedsak i Kvaliteket, men enkelte dokumenter ligger fortsatt på U. Målsetningen er å samle alt i Kvaliteket. Ledelsen opplyste at de har kjennskap til veileder til forskriften, og at barnehagens internkontrollsystem har noen mangler opp mot kravene i veileder. Det kom også fram at barnehagen ikke har risikovurdert hvilke rutiner som må etableres og skriftliggjøres. Det er ikke laget et årshjul for arbeidet med miljørettet helsevern. Barnehagen hadde i forkant av tilsynet utarbeidet en rutine for å følge opp at ansatte har lest og forstått rutinene i Kvaliteket og er i gang med implementering av denne.

Vurdering

Barnehagen har plikt til å føre internkontroll etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v., jf. forskriftens § 4, på lik linje med arbeidsmiljøloven, brannvernlovgivningen og annen HMS-lovgivning. Det systematiske arbeidet bør ses i sammenheng med annen internkontroll.

Det er viktig at ledelsen ved barnehagen tar en systematisk gjennomgang av forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler og veilederen "Miljø og helse i barnehagen" for å sikre at alle tema i forskriften er tilstrekkelig ivaretatt ved Sverresborg barnehager. Denne gjennomgangen må skriftliggjøres. Dette kan f. eks samles i et dokument med henvisninger/lenker til rutiner som viser hvordan barnehagene ivaretar de ulike bestemmelsene. Ifm. denne gjennomgangen må barnehagen gjøre en risikovurdering av hvilke rutiner som må være etablert og skriftliggjort ved barnehagen. Risikovurderinger er en viktig del av det systematiske forebyggende arbeidet i barnehagen.

Følgende elementer i internkontrollsystemet må følges opp:

- Systemet må gjennomgås opp mot kravene i forskrift og veileder, og suppleres der det mangler skriftlige rutiner. Systemet må oppdateres, og ledelsen må sikre at de skriftlige rutinene gjenspeiler praksis i Sverresborg barnehager.
- Det bør etableres årshjul som gir en oversikt over alle systematiske gjennomganger som gjøres for å ivareta barnas miljø (som f. eks alle systematiske kontroller, f. eks kontroll av sikkerhet på uteområdet, gjennomgang av meldte avvik utover skademeldinger og revisjon av rutiner). Årshjulet bør brukes aktivt for å dokumentere det systematiske arbeidet som gjøres for å ivareta barnas miljø.
- Barnehagen må gjennomføre risikovurderinger av forhold som f. eks turer, sikkerheten på uteområdet og andre forhold som har betydning for barnas sikkerhet og helse. Disse risikovurderingene skal ligge til grunn for barnehagens rutiner og evt. andre forebyggende tiltak.
- Det må utarbeides en rutine som beskriver hvordan kontroll og kartlegging av barnas fysiske miljø (både med tanke på sikkerhet og inneluft, støy og belysning) i barnehagen foregår. Den eksisterende sjekklisen må i den sammenheng suppleres.
- Det må utarbeides en rutine for lekevask og en plan for renhold av tekstiler i tråd med Miljøenhetens [faktaark om hygiene i barnehager og skoler](#).
- I de tilfellene barnehagen benytter Miljøenhetens faktaark som grunnlag for egne rutiner, må det gjøre lokale avklaringer som sikrer en enhetlig og tydelige praksis i Sverresborg barnehager.

Listen er ikke uttømmende.

Internkontrollsystemet må vise hvordan barnehagen ivaretar kravene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.. Det er viktig at rutinene i barnehagen er godt kjent blant personalet og implementert i barnehagens daglige drift. Ledelsen skal utøve internkontroll, og på den måten sikre at dere i praksis gjør det dere gjennom rutiner og sjekklister har sagt at dere skal gjøre.

3.2 Avvikshåndtering

Avvik 2: Barnehagen har ikke beskrevet i internkontrollsystemet hvordan avvik skal håndteres og dokumenteres.

Barnehagen må utarbeide en rutine som beskriver hvordan avvik skal håndteres og dokumenteres. Personalet bør involveres i dette arbeidet.

Avviket er hjemlet i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 4 Ansvar. Internkontroll.

Observasjon

Avvikshåndteringen foregår i TQM, men ledelsen oppga ved tilsynet at det hovedsakelig er avvik knyttet til vedlikehold av bygg som meldes der. Videre mente ledelsen at ansatte trolig er for dårlig kjent med systemet og hva som skal meldes. Barnehagen hadde ved tilsynet ingen skriftlig rutine for avviksregistrering og håndtering. Skader på barn registreres på skademeldingsskjema. Bygningsmessige feil og mangler noteres som hovedregel i vaktmesterbok og rettes umiddelbart. Det som meldes per telefon eller e-post dokumenteres ikke. Småskader, nestenulykker og avvik fra egne rutiner registreres sjelden/aldri. Barnehagen har ikke rutine for jevnlig gjennomgang av meldte avvik.

Vurdering

Vårt inntrykk fra tilsynet er at avvik i hovedsak fanges opp og rettes ved barnehagen, men at dette i liten grad dokumenteres. Det må etableres en skriftlig rutine som beskriver hvordan alle typer avvik (inklusive skader og nestenulykker, bygningsmessige avvik og avvik fra egne rutiner) skal avdekkes, meldes og dokumenteres. For å sikre forståelse og videreutvikle kultur for avviksmelding anbefaler vi at personalet involveres når dere skal definere hva som skal meldes som avvik og forbedringsmeldinger.

Alle virksomheter skal ha rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge avvik fra helse, miljø og sikkerhetslovgivningen. Dette er et krav i regelverket, jf § 5.7 i internkontrollforskriften. Avvikshåndteringen skal være skriftlig. Brudd på lovgivningen og viktige rutiner er klare avvik, men også andre uønskede hendelser og nestenulykker skal vurderes, selv om det gikk bra denne gangen. I avviksrutinen bør dere definere hva som regnes for avvik ved Sverresborg barnehager. Alle typer avvik skal dokumenteres, og vi anbefaler at barnehagen i størst mulig grad samler alle typer avvik i samme system. På denne måten kan barnehagen enkelt bruke avvik og andre uønskede hendelser aktivt inn i det forebyggende arbeidet for å sikre barnas helse og sikkerhet. Vi viser til bestemmelsene i internkontrollforskriften som stiller krav om skriftlig avvikshåndtering, jf § 5.7 i internkontrollforskriften.

3.3 Renhold

Avvik 3: Det er ikke tilfredsstillende rengjøring i høyden.

Det må gjøres renhold av lysarmaturer, kanaler, ventiler og andre flater i høyden. Barnehagen må sikre at disse flatene rengjøres regelmessig.

Avviket er hjemlet i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 13 Rengjøring og vedlikehold.

Merknad 1: Åpne hyller bør lukkes for å hindre støvdeponi.

Observasjon

Ved befaringen ble det i alle byggene observert en del støv i høyden, som på lysarmaturer, kanaler oppunder taket og ventiler. Videre har barnehagen enkelte åpne hyller som gir støvdeponi, f. eks bokhyller i oppholdsrommet på bygg B og hyllene på formingsrommet i bygg A.

Vurdering

Sammenhengen mellom støv og helseplager hos barn med astma og allergi er godt dokumentert. Renholdet i barnehagen skal redusere forekomsten av støvpartikler, allergener og smittestoffer, og bidra til et godt inn klima. Det er viktig at frekvensen på renholdet er tilstrekkelig til å hindre akkumulering av støv på alle flater, også i høyden. Støvete flater må rengjøres, og barnehagen må i samråd med Trondheim eiendom sikre at renholdsplanen sikrer tilfredsstillende renhold framover. I den sammenhengen er det også viktig å innrede barnehagen slik at det er lett å rengjøre og samler seg minst mulig støv. Åpne hyller bør derfor erstattes av lukkede skap eller lignende.

3.4 Barnas sikkerhet på innelekeområdet

Avvik 4: Sikkerheten på barnas innelekeområde er ikke tilstrekkelig ivaretatt.

Barnehagen må ta en sikkerhetsgjennomgang av innelekearealet i alle de tre barnehagene. Påpekte forhold og andre forhold som avdekkes ved gjennomgangen på rettes opp.

Avviket er hjemlet i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 14 Sikkerhet og helsemessig beredskap.

Observasjon

Befaringen av barnehagenes lokaler avdekket forhold som kan medføre risiko for ulykker:

- Manglende skåldesikring på kran ved stellebenk på stellerom og på kjøkkenkran (bygg A, Cecilienborg barnehage).
- Kaffetrakter som stod relativt lett tilgjengelig for barn på kjøkkenbenken (bygg B og C, dvs. begge barnehagene).
- Oppvaskmidler som stod tilgjengelig for barna i skap under kjøkkenvasken (bygg C, Sverresli barnehage).
-

Vurdering

Barnehager skal utformes og drives på en slik måte at skader og ulykker forebygges, og at uønskede hendelser får så begrensede skadelige konsekvenser som mulig. Barns hud er mer ømfintlig og tåler mindre varme enn voksne. Alle vannkraner som er tilgjengelig for barn skal derfor skåldesikres. Apparat med varme væsker som kaffetrakter og vannkokere må plasseres slik at de er utilgjengelig for barna, og strømtilførselen bør styres av timer. Oppvaskmidler kan være etsende og/eller giftige og skal derfor oppbevares utilgjengelig for barna. Det må tas en ordentlig gjennomgang av innelekeområdet for å sikre at barnas sikkerhet er ivaretatt.

3.5 Luftkvalitet

Miljøenheten ber om dokumentasjon på at ventilasjonen i grovgarderoben på Theisendammen er tilfredsstillende. Det må tas en gjennomgang av ventilasjonen i denne grovgarderoben. Det må sikres tilfredsstillende luftskifte og at garderoben står i undertrykk i forhold til oppholdsarealet.

Merknad 2: Tekstil i taket på hvilerom på avd. Theisendammen bør fjernes.

Observasjon

Under befaringen ble det observert at det er manglende/dårlig sirkulasjon i lufta i garderoben på avdeling Theisendammen (bygg C, Sverresli barnehage). Det mangler tilsynelatende tilluft og overstrømningsmulighetene er små. Vi observerte også at garderobene i de andre byggene (A og B, Cecilienborg barnehage), spesielt på avdeling Kobberdammen i bygg A, er små.

På avdeling Theisendammen (bygg C, Sverresli barnehage) var det ved befaringen hengt opp tekstil i taket på hvilerommet, slik at det i stor grad dekket til ventilene i taket.

Vurdering

Det er viktig med tilstrekkelig sirkulasjon og ventilasjon av garderobene siden våte klær og sko tilfører fukt til lufta. Høy fuktighet kan over tid føre til fuktproblemer i de aktuelle rommene, og gir også dårlige forutsetninger for tørking av klær. Videre kan fukten spre seg til nærliggende rom og bidra til dårlig inneklimate.

Grovgarderoben ble ombygd i 2016 (plangodkjent i sak 15/53745), hvor det ble angitt at eksisterende ventilasjonsanlegg fra 1991, med tilpasninger, skulle dekke utvidelsen. Tilsynet avdekket at ventilasjonen trolig ikke er tilfredsstillende. Det må gjøres en gjennomgang av ventilasjonen av grovgarderoben, og basert på denne må det gjøres tiltak som sikrer tilstrekkelig ventilasjon. Kapasiteten til ventilasjon av resterende garderobes i de andre byggene bør også vurderes. Det er viktig at alle garderobene står med undertrykk i forhold til resten av oppholdsarealene.

Tekstilet som var hengt opp i taket på hvilerommet hindrer god sirkulasjon av lufta og bidrar til dårlig ventilasjon av rommet. I tillegg vil tekstilet fungerer som et støvdepot, og på den måten bidra ytterligere til dårlig inneklimate. Tekstilet bør derfor fjernes.

3.6 Lydforhold

Miljøenheten ber om dokumentasjon i form av lydmåling på at bygningenes tekniske installasjoner (ventilasjonsanlegg) gir tilfredsstillende lydnivå i barnas lekeområde ved innendørs i bygg A og utenfor bygg B (Cecilienborg barnehage).

Observasjon

På befaringen ble det observert støy fra ventilasjonsanlegget innendørs i bygg A (garderobe, samlingsrom, samtalerom og oppholdsrom). I tillegg ble det observert støy på utelekeområdet fra ventilasjonsanlegget fra bygg B.

Vurdering

Støynivået som ble observert ved tilsynet indikerer at lydforholdene i barnehagen ikke tilfredsstiller kravene til lydnivå fra tekniske installasjoner gitt i NS 8175, klasse C. Støy er definert som uønsket lyd. Støy oppleves som slitsomt, og kan derfor medvirke til stress og helseplager over tid, selv om støyen i seg selv ikke er så høy at den gir hørselsskade. Barnehagens lokaler og uteområde skal ha tilfredsstillende lydforhold. Det må derfor gjøres målinger av støy fra ventilasjonsanlegget i de nevnte arealene, og basert på disse må det gjøres tiltak som sikrer tilfredsstillende lydforhold i barnas inne- og utelekeområde.

4. Regelverk

- Lov av 2011-06-24 nr.29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- Forskrift av 1. desember 1995 om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.. med veileder, "Miljø og helse i barnehagen", Helsedirektoratet april 2014.

Avvik defineres som mangel på oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av lov eller forskrift.

Merknad er forhold som ikke nødvendigvis er i strid med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, men der tilsynsmyndigheten mener det er mulighet for forbedringspotensial.

Rapporten omhandler eventuelle avvik og merknader som er avdekket under tilsynet. Det er ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens arbeid innenfor forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Forhåndsvarsel om pålegg

Dersom vi ikke har mottatt bekreftelsen innen fristen, kan miljøsjefen gi barnehagen pålegg om retting for å sikre at avvikene rettes. Denne tilsynsrapporten er et varsel om at pålegg kan bli gitt. (jf Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker § 16 om forhåndsvarsling og Lov om folkehelsearbeid § 14 om retting). Dersom dere har kommentarer til innholdet i rapporten ber vi om melding om dette innen tre uker.

Med hilsen

TRONDHEIM KOMMUNE

Marianne Langedal
miljøsjef

Thea Berg Lauvsnes
rådgiver

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift

TRONDHEIM KOMMUNE
Miljøenheten

Vår referanse
17/12038

Vår dato
31.05.2017

Kopi:

Postmottak Fagenhet for oppvekst og utdanning
Hilde Skybakmoen, kommunaldirektør barnehager